

Η ωριμότητα του Σελήμ απέναντι στην εκδήλωση της ασπλαχνίας των γονιών του (Ηρακλής Ψάλτης, φιλόλογος)

/ [Πεμπτούσια](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bit.ly/2dGOESE>]

Εγωισμός εκδηλώνεται. Ο πατέρας του Σελήμ είναι εγωιστής. Αγαπά τον μεγάλο του γιό, τον Χασάν, ο οποίος του μοιάζει, αγαπά δηλ. μια νεότερη «εκδοχή» του εαυτού του[547]. Απορρίπτει ό,τι δεν αποτελεί πιστό «αντίγραφο» του· γι'αυτό δεν θα διστάσει λίγο αργότερα να καταγγείλει και αυτόν, τον αγαπημένο του γιο, για λιποταξία, γιατί δεν διαθέτει την δική του γενναιότητα. Ζητά να τιμωρηθεί και ο γενναίος Σελήμ, μετά από την επιστροφή του από τα πεδία των μαχών, γιατί παρανόμως αντικατέστησε τον μεγαλύτερο αδελφό του και «προστάτευσε» λιπόστρατο[548]. Ο εγωισμός τον «τυφλώνει» και δεν του επιτρέπει να προσφέρει αγάπη στα παιδιά του.

Η ασωτία συναντάται. Ο πατέρας του Σελήμ ζει χωρίς ηθικούς φραγμούς μετά τον θάνατο του γιού του. Γίνεται μέθυσος, έκλυτος, φιλήδονος και αδιάφορος για οτιδήποτε άλλο[549]. Η σχέση του με τον γιό του, τον Σελήμ, θυμίζει σ' ένα χριστιανό αναγνώστη την παραβολή του άσωτου υιού (Λουκ. 15, 11-24), αλλά ανεστραμμένη, αφού οι (ανεστραμμένες) αναλογίες είναι πολλές. Ο γιός, ο Σελήμ, είναι καλός, φεύγει, στρατεύεται, για να μην εκτεθεί η οικογένειά του και ιδίως ο πατέρας του, τον οποίο υπεραγαπά, αλλά η αγάπη του αυτή δεν έχει ανταπόκριση. Επιστρέφει από τα πεδία των μαχών, στα οποία διακρίνεται και αντί για το καλωσόρισμα και το γεύμα του «μόσχου του σιτευτού» τον περιμένει η απόρριψη και η φυλάκιση λόγω της καταγγελίας τού πατέρα του.

Η βία

πολύμορφη. Εκδηλώνεται και ως ψυχολογική αλλά και -στην «ακραία» έκφρασή της- ως πόλεμος. Τόσο η μητέρα όσο και ο πατέρας τού ασκούν ψυχολογική βία, η πρώτη για να μείνει κοντά της -κτητική η αγάπη της[550]- και ο δεύτερος για να του προσφέρει την πολυπόθητη αγάπη του[551]. Ο πόλεμος παρουσιάζεται τόσο ως πρόβλημα ενδο-στρατιωτικό, στις σχέσεις δηλαδή που αναπτύσσονται μεταξύ στρατιωτών και αξιωματικών στο στράτευμα[552], όσο και ως κοινωνικό, αφού αποθηριώνει τον άνθρωπο και η ανθρώπινη ζωή δεν έχει καμία αξία στη διάρκειά του[553].

Η κλοπή διαπράττεται. Σ' αυτήν την περίπτωση παίρνει τη μορφή του σφετερισμού των στρατιωτικών διακρίσεων. Ο λιποτάκτης χιλίαρχος προβιβάζεται τρεις βαθμούς, επειδή ήταν συγγενής μιας ευνοούμενης του Σερασκέρη, ενώ ο πραγματικός ήρωας που με κίνδυνο της ζωής του έσωσε την τουρκική σημαία, ο Σελήμ, υποβιβάζεται και στέλνεται σε απόσπασμα για χειρωνακτικές εργασίες[554]. Η αναξιοκρατία θριαμβεύει.

Το ψέμα αξιοποιείται. Η νεότερη γυναίκα τού πατέρα του συκοφαντεί τον Σελήμ σ' αυτόν, ότι ο μικρότερος παρέσυρε τον μεγάλο, τον Χασάν, σ' αυτήν την επιλογή, τη λιποταξία, για να πληγώσει την φιλοτιμία του[555]. Και ο Σελήμ στην προσπάθειά του να προστατεύσει την υπόληψη της οικογένειάς του και την τιμή του μεγαλύτερου αδελφού του προσέρχεται στο στρατιωτικό συμβούλιο και δίνει ψευδή προφορική ομολογία, γιατί ο πραγματικός λόγος της μη στράτευσης του Χασάν ήταν η απροθυμία, η άρνησή του να συμμετέχει στον πόλεμο[556].

Η ομοφυλοφιλία αιωρείται. Ο πρώτος γιος, ο Χασάν, φαίνεται να έχει μια

«ιδιαιτέρη» σχέση με έναν πλούσιο νέο, όπως αφήνει να διαφανεί ο δούλος του[557].

Μαζί λιποτακτούν και καταφεύγουν στα βουνά, καταδιώκονται από αιμοβόρους χωροφύλακες, αντιστέκονται και ενώ ο σύντροφός του διαφεύγει, ο ίδιος τραυματίζεται θανάσιμα.

Η σωτηρία αναζητείται στην αγάπη, τη «συνεννόηση» των ψυχών, την εξομολόγηση, τη γνωριμία του Άλλου, τον σεβασμό στους γονείς, τη μόρφωση, την εργατικότητα και τη φυγή/επαφή με τη φύση.

Η αγάπη προσφέρεται. Ο ήρωας, ο Σελήμ, την εισπράττει από την μητέρα του, τον μεγάλο του αδελφό, τον Χασάν, τον Σακήρμπαμπα, τον γέρο υπηρέτη τους, τη Μελέικα, τη σύζυγό του και απελεύθερη της μητέρα του, τους Ρώσους, την Παυλόφσκα, τον Φράγκο γιατρό και τον αφηγητή. Η αγάπη αυτή τον βοηθά να επιβιώνει, να στέκεται όρθιος στις δυσκολίες, να προσεγγίζει «αντικειμενικότερα» την πραγματικότητα, να είναι αισιόδοξος για ένα καλύτερο αύριο. Επίσης, αγάπη προσφέρουν και εισπράττουν η μητέρα του Σελήμ, η αγορασμένη σκλάβα της, η Μελέικα, η οποία και απελευθερώνεται, ο Σακήρμπαμπα και η Παυλόφσκα. Και ο ίδιος ο αφηγητής μοιράζει εξίσου την αγάπη ή τη συμπάθειά του σε Έλληνες και Τούρκους[558]. Η σημασία της αγάπης για τη ζωή και τη σωτηρία του ανθρώπου σύμφωνα με τον Μάξιμο τον Ομολογητή είναι τεράστια : Αὕτη ἐστὶν ἡ θύρα, δι' ἧς ὁ εἰσερχόμενος, εἰς τὰ Ἅγια γίνεται τῶν ἁγίων, καὶ τοῦ ἀπροσίτου κάλλους τῆς ἁγίας καὶ βασιλικῆς Τριάδος καθίσταται ἄξιος θεατῆς γενέσθαι[559].

(συνεχίζεται)

[547] Γ.Μ. Βιζυηνός, *όπ. παρ.*, σ.216: «καὶ πρὸ πάντων προσπαθοῦσα νὰ εἶμαι τὸ ἓνα με τὸν μεγάλο μας ἀδελφόν, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχεν ὁ γέρος πολλὴν ἀδυναμίαν. Τὸν ἔμοιαζεν ὡς τὴν τρίχα τὸν πατέρα μας, μὰ ἦταν πολὺ μαλακός, πολὺ καλόκαρδος νέος».

[548] Γ.Μ. Βιζυηνός, *όπ. παρ.*, σ.231: «-Ἐδῶ καὶ τόσα χρόνια, εἶπεν ὁ κριτής, ἐκκρίθης καὶ κατεδικάσθης, διότι ἔκρυψες ἓνα λιπόστρατον καὶ ἐγέλασες τὸν Βασιλέα. Λιπόστρατος ἦταν ὁ ἀδελφός σου, μηνυτῆς ὁ ἴδιος ὁ πατέρας σου. Θὰ καθήσης ἓνα χρόνο φυλακῆ. Διότι ὁ ἴδιος ὁ πατέρας σου ξανανέωσε τὴν κρίσι σου πάλιν».

[549] Γ.Μ. Βιζυηνός, *όπ. παρ.*, σσ.228-229: «Μήτε τὰ κτήματά τους ξεύρει, μήτε τὸ σπίτι του πονεῖ, μόνον κάθεται ἀπ' τὸ πρῶν ὡς τὰ μεσάνυχτα μὲ τὴν μποτίλια τοῦ ῥακιοῦ μπροστά του, κάθεται σὰν τόπακας μέσ' στὸ χαρέμι.(...)Νὰ εἶσαι ἀπὸ ποῦποτε νὰ τὸν ἰδῆς μέσ' στὸ χαρέμι τώρα, γέρον ἄνθρωπο μὲ γένεια σὰν τὸ χιόνι, νὰ κάθεται νὰ «σεριανίζη» πῶς χορεύουνε γυμνὲς ἐμπρὸς του οἱ σκλάβες ποὺ τοῦ ἔφευραν ἐκείνη, νὰ καταδέχεται νὰ τὸν φιλοῦν καὶ τὸν χαϊδεύουν, καὶ νὰ τοῦ λέγουν τὰ τραγούδια ποὺ τοὺς ἔμαθεν ἐκείνη, μόνον καὶ μόνον γιὰ νὰ τὸν κάμνη ἔκδοτο εἰς τὸ πιστὸ καὶ τὲς ἀκολασίες».

[550] Γ.Μ. Βιζυηνός, *όπ. παρ.*, σ.214: «-Τό βλέπω πῶς δὲν μ' ἀγαπᾶς ἐμένα, μὲ εἶπεν ἡ μητέρα μου μίαν ἡμέραν, ἐνῶ ἐχάιδευε τὰ μαλλιά μου. Καῦμένο παιδί! Δὲν τὸ ξεύρεις πῶς ὁ πατέρας ἔχει τώρα καὶ ἄλλην γυναῖκα, πῶς ἐμᾶς δὲν θέλει πιά νὰ μᾶς γνωρίζει! Ἄν πᾶς

κ' ἐσὺ μαζί του, ἐγὼ θ' ἀποθάνω! Τὸ ξεύρεις;».

[551] Γ.Μ. Βιζυηνός, ὄπ. παρ., σ.215: «Πρῶτα πρῶτα ἔτρεξα νὰ ἀγκαλιασθῶ τὸν πατέρα μου. Τώρα πλέον δὲν θὰ μὲ περιπαίζη. Τώρα θὰ τὸν ἀρέσω. Ὅσην χαρὰ ἄλλην τόσην λύπην ἐπῆρα, ὅταν μὲ εἶδε κ' ἐξύνισε τὸ αὐστηρὸ του πρόσωπο, καὶ εἶπε πῶς δὲν ἤξεύρω νὰ περπατῶ σὰν ἀγόρι!».

[552] Γ.Μ. Βιζυηνός, ὄπ. παρ., σσ.221-223.

[553] Γ.Μ. Βιζυηνός, ὄπ. παρ., σσ.235-236.

[554] Γ.Μ. Βιζυηνός, ὄπ. παρ., σ.222: «Ὅταν ἐθεραπεύθη ἡ πληγή μου κ' ἐβγήκα ἀπὸ τὸ νοσοκομεῖο, βλέπω τὸν κίτρινο χιλίαρχο τὸν λιποτάκτη - ποῦ νὰ τὸν γνωρίσω! Τὸν ἐπροβίβασεν ὁ Σερασκέρης τρεῖς βαθμοὺς καὶ τὸν ἐκρέμασαν ἓνα τρανὸ παράσημο, διότι ἔσωσε τὴν σημαία μέσ' ἀπὸ τὰ χέρια τῶν ἐχθρῶν! Μόλις μ' ἀνεγνώρισε, μὲ γνεύει νὰ τὸν πλησιάσω.- Σήμερα, εἶπε, πηγαίνει ἐν' ἀπόσπασμα εἰς τὸ Βαλκάνι νὰ κτίσῃ ὄχυράματα. Θὰ πᾶς καὶ σὺ μαζί νὰ σκάφτης καὶ νὰ κουβαλᾷς χῶμα! Ἴντε νὰ μὴ σὲ ἰδοῦν τὰ μάτια μου ἄλλη φορὰ δῶ πέρα. Αὐτὴ ἦτον ἡ ἀνταμοιβὴ καὶ τὸ παράσημό μου!»

[555] Γ.Μ. Βιζυηνός, ὄπ. παρ., σ.229.

[556] Γ.Μ. Βιζυηνός, ὄπ. παρ., σ.219: «Ἐπειδὴ ὁ μεγαλιέτερός μου ἀδελφὸς εἶναι ἀπαραίτητος εἰς τὴν οἰκογένειάν μας, ἔρχομ' ἐγὼ νὰ τὸν ἀντικαταστήσω κατὰ τὸ δικαίωμα τὸ ὁποῖον μὲ δίδει ὁ νόμος καὶ ἡ συνήθεια τοῦ τόπου».

[557] Γ.Μ. Βιζυηνός, ὄπ. παρ., σ.228: «- Ὁ ἀδελφός μου ψὲς τὸ βράδυ ἦταν μὲ τὸν ἀφέντη σου, τοῦ λέγω. Ξέρεις ποῦ εἶναι τώρα; -Πάλε μ' ἐκεῖνον εἶναι, ἀπήντησεν αὐτὸς κ' ἔκλεισε πονηρὰ τὸ μάτι.

-Μὰ ποῦ εἶναι; Στὸ κονάκι σας; -Θεὸς φυλάξοι! λέγει αὐτός, τέτοια φτερουγιασμένα πουλιὰ μέσ' στὸ κλουβὶ τί θέλουν;».

[558] Α. Σαχίνης, Παλαιότεροι πεζογράφοι: Α.Ρ. Ραγκαβῆς, Δ. Βικέλας, Γ. Βιζυηνός, Κ. Παλαμάς, Γ. Βλαχογιάννης (Αθήνα: Εκδόσεις Εστία, 1982)σ.160.

[559] Μάξιμος Ομολογητής, «Καὶ περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας» Ἑκατοντάς πρώτη, Ρ.Γ. 90, 1193.